

Universitetskanslersämbetets tematiska utvärdering av hållbar utveckling

Självvärdering

Lärosäte: Lunds universitet

Lunds universitets självvärdering med avseende på hållbar utveckling inom utbildningen

I det följande redovisas Lunds universitets självvärdering av arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen. Inledningsvis redogörs för genomförandet av självvärderingen i termer av metod och material. Därefter är självvärderingen disponerad utifrån Universitetskanslersämbetets anvisningar. I ett inledande avsnitt redogörs översiktligt för Lunds universitets arbete inom området sedan 2006 och framåt. Därpå följer redovisningar av lärosätets arbete med hållbar utveckling inom utbildningen med avseende på de aspektområden som definierats av UKÄ: 1) Styrning och organisation, 2) Miljö, resurser och område samt 3) Utformning, genomförande och resultat. I anslutning till redovisningen av den inledande frågan samt till varje enskilt aspektområde preciseras de instruktioner som framgår av UKÄ:s vägledning för självvärderingen.

I framställningen länkas kontinuerligt till relevanta texter, dokument och handlingar. Samtliga länkar är understrukna.

Metod och tillvägagångssätt

I enlighet med UKÄ:s instruktioner är självvärderingen processororienterad. Detta betyder att den primärt fokuserar på hur Lunds universitet systematiskt arbetar för att uppnå de mål som satts upp för att främja ett hållbarhetsperspektiv i utbildningen.

Underlaget för självvärderingsarbetet har samlats in genom olika metoder:

- För det första har lärosätesövergripande dokument som på skilda sätt fokuserar på frågan om hållbar utveckling vid Lunds universitet samlats in och analyserats. Ett av underlagen utgörs av Lunds universitets årsredovisningar för åren 2006-2016. Andra viktiga textdokument utgörs av Lunds universitets strategiska planer för åren 2007-2011, 2012-2016 samt 2017-2026, Lunds universitets hållbarhetspolicy för åren 2006-2008, 2010-2011¹, 2015-2017 samt den senaste policyn som gäller för 2017 och framåt.² Därutöver har dokument som beskriver Lunds universitets centrala utbildnings- och miljöorganisation utgjort underlag för självvärderingen. Däribland har den universitetsgemensamma utbildningsnämndens mötesprotokoll från 2012 och framåt studerats.
- Inom varje fakultet utsågs en kontaktperson som samlade in och sammanställde relevant information om fakultetens utbildningar. Dessutom utsågs en kontaktperson för Universitetets särskilda verksamheter (USV), som inte utgör en egen fakultet, men som är en stark och drivande kraft inom såväl forskning som undervisning inom hållbarhetsområdet. Kontaktpersonerna medverkade vid ett gemensamt uppstartsmöte där UKÄ:s vägledning presenterades och där fakulteternas bidrag diskuterades och precisades. Efter mötet distribuerades en förkortad instruktion som låg till grund för fakulteternas materialinsamling. Instruktionen berörde aspektområdena Miljö, resurser och område samt Utformning, genomförande och resultat. Efter fakulteternas önskemål innefattades instruktionen dessutom av Högskolelagens definition av hållbar utveckling,

¹ Policyn från 2010 förutsattes dock gälla i praktiken, även om ett formellt beslut om förlängning inte togs.

² I sammanhanget kan noteras att policyn från 2015 inte är tidssatt. Tills vidare gällande policy revideras vid behov.

utdrag från Lunds universitets strategiska plan och Lunds universitets hållbarhetspolicy samt en inledande fråga om fakultetens viktigaste bidrag för att främja hållbar utveckling. Det material som fakulteterna bidrog med utgjorde sedan en viktig grund för den universitetsövergripande sammanställningen.

- Inom ramen för självvärderingen intervjuades flera personer med nyckelfunktioner inom området för hållbar utveckling. Såväl personer som arbetar med hållbarhetsfrågor på central nivå som personer som har lång erfarenhet av att bedriva utbildning inom hållbarhetsområdet intervjuades. Totalt sett genomfördes elva längre eller kortare intervjuer inom ramen för självvärderingsarbetet. Därtill bidrog företrädare för Avdelningen för högskolepedagogisk utveckling (AHU) och Hållbarhetsforum med textmaterial.
- Med hjälp av Lunds universitets förenade studentkårer (LUS) inhämtades studentorganisationernas perspektiv på hållbarhetsarbetet vid Lunds universitet. LUS vände sig till fakulteternas medlemskårer för att informera om självvärderingen samt ge kårerna möjlighet att delge sina prioriteringar inom hållbarhetsområdet och kommentera den egna fakultetens utbildning utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vid Lunds universitet finns också flera studentföreningar som är verksamma inom hållbarhetsområdet, men som i sin ordinarie verksamhet inte ingår i det studentkårarbete som organiseras inom ramen för LUS. Flera av dessa föreningar har informerats om självvärderingsarbetet och getts möjlighet att bidra med perspektiv och material, dels via LUS, dels via en studentrepresentant i Lunds universitets Hållbarhetsforum.

Materialinsamlingen har i flera fall aktualiserat en dubbel avgränsningsproblematik. För det första kan det vara svårt att dra en tydlig gräns för när lärosätets engagemang inom hållbarhetsområdet främjar utbildningen och studenternas lärande på ett sådant sätt att det bör omnämnas i självvärderingen. Dessutom medför hållbarhetsbegreppets ekologiska, sociala och ekonomiska dimension att i princip all universitetsutbildning i någon mening kan betraktas som viktig utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Avgränsningsproblematiken påtalas på olika sätt i flera fakulteters svar och självvärderingen inryms mot denna bakgrund också av flera aspekter som är centrala utifrån ett hållbarhetsperspektiv, men som skulle kunna sägas bidra till att främja studenternas lärande på ett mera implicit och indirekt sätt. Detta kan å ena sidan handla om forskning, konferenser och samverkansprojekt som tydligt berör en hållbarhetsproblematik, men som inte har en uttalad koppling till en specifik utbildning. Å andra sidan kan det handla om utbildningar som på ett uppenbart sätt berör en hållbarhetsproblematik, men som inte gör detta utifrån ett uttalat hållbarhetsperspektiv. Givet UKÄ:s uppdrag har emellertid primärt fokus riktats mot verksamhet som utgår ett uttalat hållbarhetsperspektiv och som bedöms ha en direkt koppling till utbildningen och studenternas lärande.

Det bör samtidigt framhållas att det inte är möjligt att återge alla de utbildningsverksamheter, initiativ och satsningar som bidrar till att främja studenternas lärande inom området för hållbar utveckling. Enligt UKÄ:s anvisningar bör självvärderingstexten inte överstiga 20 sidor och därmed är utrymmet begränsat. Dessutom är Lunds universitet ett stort lärosäte med omfattande utbildnings- och forskningsverksamhet och alla relevanta aktiviteter, processer och funktioner har sannolikt inte kommit till självvärderingsarbetets kännedom. Syftet med självvärderingen är dock att försöka utskilja generella och universitetsövergripande mönster, snarare än att i detalj återge all relevant verksamhet på institutions-, program- och kursnivå.

Inledning

Den nuvarande skrivningen om hållbar utveckling infördes i HL 1 kap 5 § år 2006. Beskriv övergripande och reflektivt hur lärosätet arbetat med hållbar utveckling inom utbildning de senaste åren, inklusive:

- vilka utmaningar lärosätet ställts inför i detta arbete.
- vilka lärdomar som dragits.

Lunds universitet är ett stort universitet med nio fakulteter: Ekonomihögskolan, Humanistiska och teologiska fakulteterna (HT), Juridiska fakulteten, Konstnärliga fakulteten, Lunds tekniska högskola (LTH), Medicinska fakulteten, Naturvetenskapliga fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Därtill finns Universitetets särskilda verksamheter (USV) som är en plattform för universitetets gränsöverskridande verksamheter som kompletterar de traditionella disciplinerna.

Vid Lunds universitet är ca 7500 medarbetare och omkring 40 000 studenter verksamma. Utbildning och forskning bedrivs inom skilda ämnesområden som ekonomi, humaniora och teologi, juridik, musik, konst och teater, medicin, naturvetenskap, samhällsvetenskap och teknik. Dessutom finns ett antal tvärvetenskapliga verksamheter som fungerar som mötesplatser mellan föreläsare för de olika ämnena. Universitetet har en tydligt internationell profil med en stor andel internationella studenter och med partneruniversitet i över 70 länder. Lärosätets ämnesbredd, interdisciplinära satsningar och internationella kontaktytor utgör en god grund för att arbeta med hållbar utveckling i utbildningen utifrån de aspekter som självvärderingsarbetet aktualiserar. Dessutom har lärosätets övergripande mål inom området för hållbar utveckling funnits sedan många år tillbaka. I samtliga av Lunds universitets strategiska planer från 2007 och framåt framhålls betydelsen av universitetets bidrag till en hållbar samhällsutveckling. Inom den givna undersökningsperioden har Lunds universitet också haft en hållbarhetspolicy för åren 2006-2008, 2010-2011, 2015-2017 samt för 2017 och framåt. I samtliga policydokument återkommer en målformulering som på ett explicit sätt kopplar samman hållbarhetsperspektivet med utbildningarnas genomförande och studenternas lärande:

”Studenterna vid Lunds universitet ska under sin utbildning få insikter och kunskaper om ämnesrelevanta aspekter beträffande hållbar utveckling.” (se Lunds universitets policy för hållbar utveckling [2006-2008](#), [2010-2011](#), [2015-2017](#) och [2017-.](#))

2006-2008 samt 2010-2011 års policy särskiljer sig från senare dokument genom att utöver den generella målformuleringen innefatta en strategi för hållbarhetsarbetet, däribland inom området för utbildning och studenternas lärande. I 2010-2011 års policy framhålls bland annat att hållbarhetsperspektivet ska drivas som en integrerad del av utbildningarnas kvalitetsarbete och att en ämnesövergripande strategi ska utvecklas i dialog mellan ledning på olika nivåer, lärare samt studenter. I senare policydokument kvarstår det övergripande målet om att hållbar utveckling ska integreras i utbildningen, men några mera preciserade strategier anges inte. På så vis kan graden av central styrning sägas ha växlat över den senaste tioårsperioden. Dessutom kan noteras att Lunds universitet saknat en hållbarhetspolicy för några år inom den givna tidsintervallen. Detta tyder på att även hållbarhetsperspektivets plats på dagordningen har växlat över tid. Gällande policydokumenten ska också framhållas att de utgör utgångspunkt för miljömål som handlar om universitetets generella miljöarbete. I miljömålen berörs dock inte utbildnings- och lärandeperspektivet.

Som ett led i förverkligandet av 2006-2008 års hållbarhetspolicy och som ett förberedelsearbete till 2010-2011 års policy initierades ett utvecklingsprojekt inom central förvaltning. Projektet tog sig an frågan om en mera övergripande strategi för lundastudenternas lärande inom området för hållbar utveckling och det bedrevs genom dialogprocesser med representanter från olika fakulteter. Dessutom genomfördes seminarier och workshops i ämnet. Arbetet resulterade i en skrift som trycktes och distribuerades inom fakulteterna år 2009. Skriften hade titeln [Hållbar utveckling i utbildningen för varje student - Idédokumentation från inspirationsgruppen](#). I dokumentet föreslås några grundläggande principer för arbetet med hållbar utveckling inom Lunds universitets utbildningsverksamhet. Dessutom förmedlas några olika perspektiv på hur ett hållbarhetsperspektiv kan integreras i utbildningen, i termer av exempelvis temadagar, seminarier, gästföreläsare eller hela kurser. Vidare ges exempel på både ämnesövergripande och ämnesspecifika frågeställningar som utbildningsföreträdare skulle kunna arbeta vidare utifrån.

Efter publiceringen av inspirationsgruppens idéskrift avslutades projektet och några liknande explicita satsningar på att driva arbetet med hållbar utveckling inom utbildning från central nivå har inte genomförts. Av dokumentet förmedlas att förutsättningar för att integrera ett hållbarhetsperspektiv i utbildningen ser mycket olika ut vid olika fakulteter och att arbetet primärt svarar mot ett fakultetsåtagande. Med de tips, råd och rekommendationer som förmedlades i idédokumentet överlämnades frågan således till fakulteterna.

Inspirationsgruppens arbete knyter direkt an till frågan om studenternas lärande och fokus riktades mot hela och inte delar av universitets utbildning. Därmed relaterar arbetet på ett explicit sätt till självvärderingens huvudsakliga fokus. Under den senaste tioårsperioden finns också en rad andra initiativ och satsningar som är relevanta i sammanhanget. Dessa relaterar ofta till frågan om utbildning och studenternas lärande på ett mera indirekt sätt och de bedrivs inte alltid utifrån en lärosätesövergripande nivå. Sammantagna bidrar satsningarna och initiativen emellertid till att skapa goda förutsättningar för att utveckla en arbets-, forsknings- och studiemiljö där hållbar utveckling utgör en viktig del. Nedan följer några exempel:

- Mellan 2008-2013 genomfördes Klimatinitiativet som en universitetsgemensam satsning som syftade till att stärka kommunikationen kring klimatforskningen och påvisa dess samhällsnytta, bl a genom att arrangera föreläsningar och konferenser för såväl allmänhet som experter, ge ut nyhetsbrev och informera via webben. Inom ramen för Klimatinitiativet sammanställdes också antologin [15 nedslag i klimatforskningen – Dåtid, nutid, framtid](#)³ som kom ut 2013.
- I januari 2014 startade Lunds universitets [Hållbarhetsforum](#) som en vidareutveckling av Klimatinitiativet. Hållbarhetsforum arbetar för att koordinera och stärka universitetets satsningar i konkurrens om forskningsanslag, att utveckla, främja och stödja utbyten inom universitetet och mellan universitetet och samhället inom bland annat klimat, energi, ekosystemtjänster, vattenfrågor, effektiv resurshantering och hållbar samhällsutveckling. Hållbarhetsforum har bl a sammanfattat forskning vid Lunds universitet i s k [briefs](#) och forumet har lanserat ett nyhetsbrev för hållbarhetsforskningen vid Lunds universitet samt en facebook- och en twittersida. Inom ramen för Hållbarhetsforum sammanställdes också antologin [15 hållbara lösningar för framtiden](#)⁴ som ingår i samma antologiserie som Klimatinitiativets antologi från 2013.

³ 15 nedslag i klimatforskningen. Dåtid, nutid, framtid. Klimatinitiativet, Lunds universitet.

⁴ 15 hållbara lösningar för framtiden. Hållbarhetsforum, Lunds universitet.

- [Internationella institutet för industriell miljöekonomi](#) (IIIEE) har funnits vid Lunds universitet i drygt 20 år. Institutet inrättades av regeringen med uppgift att bedriva såväl forskning som undervisning inom området för industriell miljöekonomi. Genom åren har IIIEE:s verksamhetsinriktning breddats till att fokusera på att finna strategier för hållbara lösningar genom såväl tvärvetenskapligt inriktad forskning som att bedriva utbildning inom området.
- 2012 startade [Urban Arena](#) som samlar verksamhet vid Lunds universitet som är kopplad till hållbar stadsutveckling. Arbetet sker genom en ökad samverkan och integration av universitets forskning och utbildning kring hållbar stadsutveckling, och en ökad intern och extern kommunikation av Lunds universitets verksamhet inom området.
- 2008 inrättades hållbarhetsvetenskap som forskarutbildningsämne vid Lunds universitet. Ämnet är tvärvetenskapligt och bedrivs i gränsytorerna mellan naturvetenskaper och samhällsvetenskaper och mellan vetenskaplig kunskap och samhällets användning av denna kunskap för att främja hållbar utveckling. Ämnesstudierna bedrivs inom ramen för forskarutbildningsprogrammet Lund University Centre of Excellence for Integration of Social and Natural Dimensions of Sustainability ([LUCID](#)). Programmet är finansierat genom Linnébidrag mellan 2008-2018. Det samlar sju olika ämnen från fyra olika fakulteter för att utveckla det hållbarhetsvetenskapliga kunskapsfältet. Det koordineras av Lund University Centre for Sustainability Studies ([LUCSUS](#)) som finns inom universitetets särskilda verksamheter (USV).

Lunds universitet har vidare etablerat eller ingått i samverkansprojekt inom hållbarhetsområdet med en rad olika aktörer, både inom myndigheter, näringsliv och med andra lärosäten. Nedan följer några exempel på Lunds universitets samverkansarbete inom området för hållbar utveckling inom den senaste tioårsperioden:

- Inom ramen för dåvarande Öresundsuniversitetet – ett samarbete mellan nio svenska och danska universitet och högskolor i Öresundsregionen – medverkade Lunds universitet i det utvidgade samarbetsprojektet *Öresund Science Region* som främst syftade till att främja vetenskapsbaserad ekonomisk tillväxt. Öresund Science Region erhöll 2008 EU:s RegioStar utmärkelse.
- Projektet Framtidskuster var ett kunskapsutvecklingsprojekt som delfinansierades inom ramen för EU:s regionala utvecklingsfond mellan åren 2010-2012. Inom ramen för projektet samverkade universitet, kommuner och privata organisationer i Sverige, Danmark och Norge kring frågeställningar om hållbar utveckling i kustnära samhällen. Projektet leddes huvudsakligen av Institutionen för service management och tjänstvetenskap vid Lunds universitets campus i Helsingborg och arbetet resulterade bland annat i en doktorandanställning och ett samarbetsprojekt mellan masterutbildningen och Helsingborgs stad. Projektet resulterade också i den tvärvetenskapliga antologin *Framtidskuster. Hållbar utveckling i kustsamhällen*.⁵
- Lunds universitet omfattades av det brasilianska stipendieprogrammet *Science without borders* som bland annat fokuserade på hållbarhet och miljö som två viktiga utmaningar i dagens samhälle. Mellan 2011 och 2014 tog svenska lärosäten – däribland Lunds

⁵ Fredriksson, C. & Larsson, M. red (2013): *Framtidskuster. Hållbar utveckling i kustsamhällen*. Centrum för Öresundsstudier 31.

universitet – emot brasilianska utbytesstudenter inom framförallt ämnena teknik, naturvetenskap och miljö.

- Från och med juni 2015 är Lunds universitet associate partner i EU:s klimat och innovationssamarbete, [Climate-KIC](#). Genom samverkan mellan 230 lärosäten, företag, städer och andra aktörer verkar Climate-KIC mot det gemensamma målet att hitta lösningar på klimatutmaningen.

I sammanhanget kan också framhållas att Lunds universitet under den senaste tioårsperioden har arrangerat, eller varit medarrangör, i en rad konferenser inom hållbarhetsområdet. Nedan följer några exempel:

- I samband med det svenska ordförandeskapet i EU genomfördes konferensen [Lund calling](#) år 2009. Konferensen arrangerades av internationella programkontoret i samarbete med Lunds universitet, Lunds kommun och Region Skåne. Den vände sig till aktörer från offentliga förvaltningar, politiker, ideella organisationer och universitet. Konferensens primära fokus var utbildning för hållbar utveckling.
- 2009 genomfördes konferensen *New World – New Solutions* med Lunds universitet som värd, även den inom ramen för Sveriges ordförandeskap i EU. I samband med konferensen togs Lundadeklarationen fram, vilken lyfter fram samhällsutmaningar inom hållbarhetsområdet som exempelvis klimat, tillgång till mat, energi och vatten samt en åldrande befolkning. Deklarationen följdes upp 2015 vid konferensen [Lund revisited](#), vilken bland annat resulterade i [The Lund declaration 2015](#).
- En annan konferens som kan nämnas är 2011 års *League of European Research Universities (LERU) Bright Student Conference*. Konferensen arrangerades inom ramen för Lunds universitets medlemskap i LERU som är ett samarbete mellan 23 forskningsintensiva universitet i Europa. Tema för konferensen var rättvisa och miljövänligt hållbara samhällen och ca 180 studenter från LERU:s internationella nätverk deltog.

Sammanfattningsvis kan framhållas att det under den senaste tioårsperioden bedrivits mycket arbete och etablerats en stor mängd satsningar inom såväl hållbarhetsområdet i allmänhet som inom området för hållbar utveckling inom utbildningen. Således har en omfattande kompetens inom hållbarhetsområdet utvecklats vid Lunds universitet sedan flera år tillbaka. En framtida utmaning skulle kunna vara att definiera om och i så fall på vilka sätt som denna kompetens ytterligare skulle kunna tas tillvara i det universitetsövergripande utbildningsperspektivet. Ett sådant arbete hade underlättats om det funnits en mer samlad bild av hur hållbarhetsfrågan framträder och tillämpas inom olika utbildningar vid Lunds universitet. Självvärderingsarbetet visar dock att förekomsten av sådana universitetsövergripande sammanställningar är begränsad.

Aspektområde: Styrning och organisation

Bedömningsgrunder:

A. Det finns lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning. Dessa mål omfattar samtliga utbildningsnivåer (grundnivå och i förekommande fall avancerad nivå och forskarnivå) och är förankrade inom lärosätet.

B. Lärosätet följer upp och utvecklar arbetet för hållbar utveckling inom utbildning på ett systematiskt sätt.

Vägledning till lärosäten:

Utgå från bedömningsgrunderna. Beskriv, analysera och motivera. Lyft fram såväl styrkor som angelägna utvecklingsområden. Länka till relevanta dokument.

A. Lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling

På en nationell nivå anges det övergripande målet för lärosätenas arbete inom området för hållbar utveckling i högskolelagen (1992:1434). Högskolelagens formulering inrymmer såväl en ekologisk som en social och ekonomisk dimension av hållbarhetsbegreppet.

”Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.”

I [Lunds universitets strategiska plan](#) framhålls betydelsen av att lärosätet verkar för hållbar utveckling. Den strategiska planen gäller för hela Lunds universitet och har beslutats av universitetsstyrelsen. Dessutom betonas hållbarhetsmål i [Lunds universitets policy för hållbar utveckling](#). Även detta är ett universitetsövergripande dokument.

I den strategiska planen som gäller mellan 2017-2026 beskrivs hållbarhetsproblematiken som en av de stora globala utmaningarna och Lunds universitets samhällsansvar i förhållande till hållbarhetsfrågan betonas. På en övergripande nivå anges att Lunds universitet ska möta utmaningen och bidra i arbetet för en hållbar utveckling genom att fokusera på och utgå från universitets styrkor såsom ämnesbredd, gränsöverskridande samarbeten, studentinflytande, internationalisering samt nära samverkan med omvärlden. Dessutom framhålls betydelsen av att betona hållbar utveckling i förhållande till såväl medarbetare som studenter.

”Lunds universitet ska ta ett stort samhällsansvar och möta de globala utmaningarna, exempelvis i arbetet för hållbar utveckling.” ([Lunds universitets strategiska plan](#), s. 5)

”En stor del av framgångarna kan tillskrivas universitetets förmåga att skapa en unik ämnesbredd och gränsöverskridande samarbeten. Andra styrkor är studentinflytande, internationalisering och nära samverkan med omvärlden. Dessa styrkor kommer att vara än viktigare de kommande tio åren då samhället står inför stora globala utmaningar inom miljö och klimat, hållbar utveckling, migration, digitalisering och demografiska förändringar.” ([Lunds universitets strategiska plan](#), s. 3)

”Lunds universitet ska attrahera och behålla engagerade och entusiastiska studenter och medarbetare samt betona hållbar utveckling.” ([Lunds universitets strategiska plan](#), s. 3)

I den strategiska planen formuleras också mål och värderingar kring exempelvis jämställdhet, likabehandling och mångfald som tydligt länkar till den sociala dimensionen av hållbarhetsbegreppet. I planen framhålls visionen att Lunds universitet ska förstå, förklara och förbättra världen. Denna formulering återkommer i Lunds universitets policy för hållbar utveckling och kopplas här explicit samman med hållbarhetsarbetet.

”Lunds universitet ska förstå, förklara och förbättra vår värld och människors villkor och därigenom vara en drivkraft för hållbar utveckling.” ([Lunds universitets policy för hållbar utveckling](#))

I hållbarhetspolicyn uttrycks vidare att Lunds universitet ska bidra till att genomföra Agenda 2030 som är FN:s utvecklingsagenda som består av 17 globala hållbarhetsmål. Såväl forskning och samverkan som utbildning omnämns som viktiga aspekter av hållbarhetsarbetet. Gällande utbildning uttrycks tydligt att studenter vid Lunds universitet ska få ämnesrelevanta kunskaper om hållbar utveckling som kan tillämpas i arbetslivet efter studierna:

”Studenter vid Lunds universitet ska under sin utbildning få insikt och kunskap om ämnesrelevanta kunskaper om hållbar utveckling. Studenterna blir därmed spjutspetsar i yrkeslivets arbete med att skapa en hållbar utveckling.” ([Lunds universitets policy för hållbar utveckling](#))

Precis som i högskolelagens formulering och Agenda 2030 definieras hållbarhetsbegreppet vid Lunds universitet utifrån såväl en ekologisk som en social och ekonomisk dimension. Dessa tre dimensioner kommer tydligt till uttryck i hållbarhetspolicyn:

”Att åstadkomma en hållbar utveckling, som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina, kräver att samhället hanterar en rad stora och komplexa ekologiska, ekonomiska och sociala utmaningar.” ([Lunds universitets policy för hållbar utveckling](#))

I relation till policyn finns också [Lunds universitets miljömål](#) uttryckta. Dessa berör framförallt viktiga aspekter av Lunds universitets generella miljöarbete och lyfter inte specifikt frågan om hållbar utveckling i utbildningen.

Utöver policydokument som uttalat och explicit relaterar till hållbarhetsbegreppet finns andra lärosätesövergripande mål som har tydlig relevans utifrån ett hållbarhetsperspektiv, uttryckta i t ex [Lunds universitets likabehandlingsplan för studenter](#) och [Lunds universitets policy för jämställdhet, likabehandling och mångfald](#). Därutöver finns fler måldokument än Lunds universitets miljömål formulerade för Lunds universitets generella miljöarbete, t ex [Energistrategi för Lunds universitet](#) samt [Kriterier för Lunds universitets miljödiplomering](#).

B. Uppföljning och utveckling av hållbar utveckling i utbildningen

Gällande uppföljning och utveckling av ett hållbarhetsperspektiv i Lunds universitets utbildningar aktualiseras flera funktioner på den lärosätesövergripande nivån. Följande funktioner eller verksamheter bidrar i olika grad och på olika sätt i uppföljnings- och utvecklingsarbetet:

- Miljöorganisationen inom universitetsförvaltningen
- Ledningens genomgång i miljöfrågor
- Lunds universitets gemensamma utbildningsnämnd
- Lunds universitets årsredovisning
- Universitetsgemensamt utvärderingsarbete
- Hållbarhetsforum

Inom den gemensamma universitetsförvaltningen är såväl miljöchef som miljösamordnare verksamma inom avdelningen Arbetsmiljö, miljö och säkerhet, som är en del av sektionen Byggnad, IT och service. Härifrån hanteras det universitetsövergripande miljöarbetet. Detta handlar bland annat om att planera, genomföra och följa upp beslut inom miljöområdet, hantera tillstånds- och avfallsfrågor, vara en remissinstans, ta fram miljörapporter, utforma handböcker och föreskrifter samt medverka i lokala, regionala och nationella nätverk. Avdelningen är också en viktig part i framtagandet av Lunds universitets hållbarhetspolicy.

Miljöchef och miljösamordnare tar fram underlag och återrapporterar om miljöarbetet till universitetsledningen i ett forum som benämns *Ledningens genomgång för miljöfrågor*, som äger rum två gånger om året. Genomgången följer en fast agenda som framförallt handlar om traditionellt miljöarbete i form av exempelvis uppföljning av miljömål och rapportering av miljöprestanda. Av rutinen för ledningens genomgång framhålls också att Lunds universitets hållbarhetspolicy ska följas upp. Mot bakgrund av att policyn tydligt betonar studenternas lärande inom hållbarhetsområdet är ledningens genomgång ett möjligt tillfälle för uppföljning av arbetet med ett hållbarhetsperspektiv i utbildningen. En mer utförlig uppföljning försvåras dock av en omfattande agenda, begränsade tidsresurser och att avdelningen som tar fram underlag till genomgången inte har ett uttalat ansvar för vare sig hållbarhetsbegreppets samtliga dimensioner eller dess koppling till den pedagogiska verksamheten.

Den universitetsgemensamma utbildningsnämnden består av representanter för samtliga fakulteter och den ansvarar för fakultetsövergripande strategiska utbildningsfrågor på grund- och avancerad nivå. Uppdraget omfattar också kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Utifrån sin fakultetsövergripande sammansättning och sitt ansvarsområde är utbildningsnämnden en central aktör i frågor som anknyter till utveckling och uppföljning av utbildning och studenternas lärande. Nämnden sammanträder 4-5 gånger per termin och efter varje möte sammanfattas innehållet i ett protokoll som finns tillgängligt på Lunds universitets webbplats. En genomgång av samtliga protokoll mellan åren 2012-2016 visar att frågan om hållbar utveckling i utbildningen behandlats på olika sätt vid ett antal mötestillfällen. I ett protokoll från [september 2016](#) återges exempelvis prorektors rapport från ett seminarium med masterstudenter från mellanöstern och Europa, vilket syftade till att analysera freds-, migrations- och hållbarhetsfrågor. Dessutom förmedlades erfarenheter från en jubileumskonferens i Rom som besöktes av rektorer från olika delar av världen och som bland annat berörde hur universiteten gemensamt kan arbeta för en hållbar utveckling. Ett annat exempel kan hämtas från ett sammanträde i [december 2016](#). Av protokollet för mötet framgår att Lunds universitets medverkan i Regional Centre of Expertise Skåne (RCE) diskuterades. RCE Skåne är ett FN-organiserat nätverk för lärande för hållbar utveckling och under mötet lyftes betydelsen av att utse en representant för utbildningen som kan medverka i gruppen tillsammans med Lunds universitets miljöchef. Samtidigt som det finns flera exempel på att hållbarhetsfrågan uppmärksammas i utbildningsnämnden visar protokollen inte på något mera systematiskt uppföljnings- eller utvecklingsarbete inom området för hållbar utveckling inom utbildning under de senaste åren.

På motsvarande sätt som utbildningsnämnden verkar på grund- och avancerad nivå arbetar Lunds universitets forskarutbildningsnämnd med utbildningen på forskarnivå. Forskarutbildningsnämnden har varit verksam i sin nuvarande form sedan halvårsskiftet 2015. Något ärende med uttalat hållbarhetsperspektiv kan inte utläsas av protokollen från mötena. Däremot har forskarutbildningsnämnden berett många ärenden av relevans utifrån ett hållbarhetsperspektiv, t ex likabehandlingsplan, etikkurser i forskarutbildningen och ett samarbetsprojekt med Ängelholms kommun som innebär att doktorander informerar om sin forskning i skolklasser.

I samtliga av Lunds universitets årsredovisningar mellan åren 2006-2016 berörs universitetets arbete inom området för hållbar utveckling. Även om detta sker på olika sätt och i olika grad i olika årsredovisningar bidrar årsredovisningarna således till att lyfta upp, dokumentera och synliggöra viktigt arbete inom hållbarhetsområdet. Av genomgången framträder därmed många händelser, satsningar och skeenden som på ett direkt eller indirekt sätt bidrar till att främja studenternas lärande utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Dock utgår årsredovisningarna inte utifrån ett specifikt syfte att fokusera på hållbarhet inom utbildningen eller att följa upp Lunds universitet mål inom området.

Genom det interna utvärderingsarbetet vid Lunds universitet följs utbildningen upp med avseende på flera olika perspektiv som är centrala för verksamheten. Någon studie med ett tydligt fokus på hållbar utveckling inom utbildningen har inte genomförts. Däremot följs examensmålen upp kontinuerligt, på såväl grund- och avancerad nivå som forskarnivå, och av dessa har flera uppenbar relevans utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Även aspekter av Lunds universitets jämställdhetspolicy och likabehandlingsplan följs upp i universitetets interna utvärderingsarbete.

En viktig del av Lunds universitets organisation inom hållbarhetsområdet utgörs av [Hållbarhetsforum](#). Hållbarhetsforum är en universitetsövergripande paraplyorganisation som arbetar på uppdrag av rektor och som har en styrgrupp som består av representanter för flera olika fakulteter, studentgruppen samt några externa aktörer. Hållbarhetsforum verkar primärt för att binda samman och stödja universitetets klimat-, energi- och hållbarhetsforskning och att fungera som en bro mellan samhället och akademien inom dessa områden. Sett till uppdrag och samlad kompetens utgör Hållbarhetsforum en viktig del av utvecklingen av arbetet med ett hållbarhetsperspektiv i Lunds universitets verksamhet. Sedan december 2016 har forumet i uppdrag att nätverka gentemot studenter. I ljuset av självvärderingens fokus bör emellertid noteras att forumets primära fokus är på samverkan med avseende på forskningsfrågor.

Mot denna bakgrund framträder en organisation som inrymmer flera olika aktörer och funktioner som på en universitetsgemensam nivå på olika sätt bidrar till att följa upp och utveckla arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Av intervjuerna framträder dock att funktioner, roller och ansvarsområden skulle kunna tydliggöras och att det inte finns någon aktör på central nivå som har ett tydligt uttalat ansvar för att arbeta med frågan om hållbar utveckling inom utbildningen vid Lunds universitet som helhet. Som de följande avsnitten visar växer hållbarhetsperspektivet i utbildningar fram underifrån genom utbildningars och institutioners engagemang, snarare än som ett resultat av ett centralt styrt utvecklings- och uppföljningsarbete.

Aspektområde: Miljö, resurser och område⁶

Bedömningsgrunder:

- A. Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.
- B. Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling.
- C. Lärosätet samverkar med arbetsliv i arbetet med hållbar utveckling.
- D. Lärosätet främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Vägledning till lärosäten:

Utgå från bedömningsgrunderna. Beskriv, analysera och motivera. Lyft med hjälp av exempel fram såväl styrkor som angelägna utvecklingsområden. Länka till relevanta dokument.

A. Säkerställande av pedagogisk och forskningsbaserad kompetens hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.

Av Lunds universitets strategiska plan för 2017-2026 framhålls att utbildning och forskning är ömsesidigt beroende och att de ska sammanflätas med varandra i syfte att nå högsta kvalitet. Vidare framhålls betydelsen av att det både forskas och undervisas i lärandemiljöerna vid Lunds universitet och att meritering inom utbildning och forskning likställs. Att utbildning organiseras och genomförs utifrån en pedagogisk och forskningsbaserad kompetens uttrycks således som ett generellt mål för Lunds universitets utbildningsverksamhet.

Avdelningen för högskolepedagogisk utveckling (AHU) vid Lunds universitet verkar på en universitetsövergripande nivå och har flera uppdrag som kan ses som stöd för hållbar utveckling. I den högskolepedagogiska utbildningen, som krävs för behörighet för akademiska tjänster, behandlas genus, jämlikhet, demokrati och mångfald i relation till utbildning och lärargärning. Högskolans regelverk och samhällets mål för den högre utbildningen ingår också. Eftersom kursdeltagarna analyserar och utvecklar den egna pedagogiska verksamheten innebär kurserna inte bara att medvetenheten om nämnda aspekter ökar utan också att konkret utvecklings- och förändringsarbete genomförs. AHU:s kurser bygger, precis som motsvarande kurser vid de fakultetsegna högskolepedagogiska enheterna vid LTH samt den Medicinska och Naturvetenskapliga fakulteten, på [SUHF:s rekommendationer](#). Totalt vid Lunds universitet ges årligen högskolepedagogiska kurser om ca 2000 deltagarveckor. I den högskolepedagogiska utbildningen ingår även kurser för forskarhandledare och även i dessa finns hållbarhetsrelaterade inslag. Vartannat år anordnas en universitetsgemensam pedagogisk utvecklingskonferens för lärare. De år då den universitetsgemensamma konferensen inte arrangeras, anordnar flera fakulteter dessutom sina egna utvecklingskonferenser. Lunds universitet var också initiativtagare till den nationella konferens som sedermera kommit att heta NU-konferensen och har genom AHU arrangerat konferensen 2008 och 2016. Vid dessa konferenser kan hållbarhetsteman återfinnas i spår och i enskilda sessioner. Andra aktiviteter inkluderar en doktorandkurs (fem veckor) med jämställdhetstema, *Voice*, som avslutades med den nationella konferensen [Forskarutbildning på lika villkor](#). AHU är representerade i ett nätverk för normkritisk pedagogik som skapats vid universitetet. AHU bedriver utbildning och utvecklingsarbete kring digitala lärmiljöer och är systemansvariga för en av universitetets digitala lärplattformar, LUVIT, och för e-mötessystemet AdobeConnect. Digitala lär- och kommunikationsverktyg kan minska behovet av resor och samtidigt öka tillgängligheten.

⁶ Inom den tematiska utvärderingen av hållbar utveckling är ”område” inte föremål för granskning.

Från fakulteternas håll framhålls att lärare i generell mening medverkar i lärarlagsarbete, pedagogiskt utvecklingsarbete samt pedagogisk seminarieverksamhet och att pedagogiska meriter och pedagogisk skicklighet alltid beaktas vid nyanställningar. Utöver det generella högskolepedagogiska utvecklingsarbetet kan några explicita satsningar inom hållbarhetsområdet framhållas. Under hösten 2016 arrangerade Ekonomihögskolan ett dialogforum för att stärka personalens kompetens i hållbarhetsfrågor ([Dialogue Forum: Sustainability and Responsibility](#)). Ett annat exempel är projektet [Parallellt lärande](#) vid LTH. Projektet bygger på att lärare utan specialistkompetens inom hållbar utveckling bjuds in till kurser med hållbarhetsinnehåll och lär parallellt med studenterna för att sedan vara bättre rustade för att själva integrera ett hållbarhetsperspektiv i undervisningen. Parallellt lärande bedrivs som ett pedagogiskt utvecklingsprojekt vid den Fysiska institutionen vid LTH. Projektet bistår också Naturvetenskapliga fakultetens arbete med att utveckla och vidga innehållet i kandidatprogrammet i fysik. Därtill studeras Parallellt lärande inom ramen för ett forskningsprojekt. Ett annat exempel på särskilda pedagogiska satsningar inom hållbarhetsområdet är att IIIIEE formulerat en [strategisk plan](#) för sin verksamhet som tydligt uttrycker en ambition att bedriva innovativ och högkvalitativ utbildning inom området för hållbar utveckling. Dessutom kan framhållas att institutets lärare kontinuerligt medverkar i andra fakulteters utbildningar. Vid IIIIEE vid Lunds universitet innehar föreståndaren [UNESCO Chair i Utbildning för hållbar utveckling](#).

I fakulteternas svar knyts resonemangen om den forskningsbaserade kompetensen till universitetets omfattande forskningsaktivitet, att undervisningen till stor del genomförs av forskande personal och att vetenskaplig skicklighet är en central aspekt som beaktas vid rekrytering av undervisande personal. Det finns omfattande forskning med ett hållbarhetsperspektiv vid Lunds universitet. Denna bedrivs av forskare som bidrar till undervisningsarbetet och studenternas lärande och vars forskning utvecklar kunskapen inom fältet. Exempel på forskning inom området ges i avsnittet som belyser utbildningar där forskning/konstnärlig forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

I sammanhanget kan också noteras att en del forskning om lärande för hållbar utveckling bedrivs vid Lunds universitet. Ett exempel framkommer av den vetenskapliga artikeln [Teaching and Learning Sustainability: An Assessment of the Curriculum Content and Structure of Sustainability Degree Programs in Higher Education](#).⁷ Medan forskning om hållbar utveckling är omfattande framhålls emellertid att forskning om undervisning för hållbar utveckling skulle kunna utvecklas.

B. Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling.

Studenterna vid Lunds universitet är representerade i styrelser, nämnder och beslutande organ såväl centralt, i allmänhet genom Lunds universitets studentkårer (LUS), och lokalt på fakulteterna, genom fakultetskårerna. Detta gäller för studerande på såväl grund- och avancerad nivå som på forskarnivå. I sammanhanget kan också noteras att Hållbarhetsforum har två studentmedarbetare och att forumet har en studeranderepresentant i styrgruppen. Utöver den mera övergripande organiseringen har studenterna möjlighet att påverka utbildningarna genom att medverka i kursvärderingar. I en generell mening erbjuder den befintliga arbets- och studentorganisationen således goda förutsättningar för samverkan

⁷ O'Byrne, D., Dripps, W., & Nicholas, K. A.: "Teaching and learning sustainability: An Assessment of the Curriculum Content and Structure of Sustainability Degree Programs in Higher Education." *Sustainability Science* (2015). 10 (1) 43-59.

mellan universitetets företrädare och studentrepresentanter. Detta gäller såväl för frågor som handlar om hållbarhetsperspektiv i utbildningen som för studie- och utbildningsfrågor i allmänhet. Huruvida samverkan berör hållbarhetsfrågor avgörs dock av utbildningsföreträdarens och studenters prioriteringar i de enskilda organen och utbildningsmiljöerna. Ett exempel på samverkan inom hållbarhetsområdet är att den obligatoriska hållbarhetskursen ([FAFF50](#)) inom teknisk nanovetenskap vid LTH togs fram som ett utvecklingsprojekt mellan programledning och studentrepresentanter

Sett till kårernas arbete framhålls på olika sätt prioriteringar som kan länkas till hållbarhetsområdet, exempelvis genom att kårer verkar för en hållbar lärandemiljö och att de bedriver jämställdhets-, likabehandlings- och värdegrundsarbete. Vidare arbetar Teknologkåren utifrån tydligt uttalade miljömål. Inom Teknologkåren finns också en fri förening som heter Lund Sustainable Engineers som arbetar för att utveckla ingenjörstudenternas engagemang i miljö, etik och hållbar utveckling. Andra exempel på fristående studentföreningar är Hållbart universitet, EcoGeeks, Fossil Free och Oikos (Ekonomihögskolans hållbara studentförening). Fristående studentföreningar inom hållbarhetsområdet har på olika sätt kontakter med företrädare för Lunds universitet. Exempelvis har Geologiska institutionen och Centrum för miljö- och klimatforskning (CEC), vid Naturvetenskaplig fakultetet, samverkat med Hållbart universitet. Kontakterna uppges ha lett till en ökad medvetenhet om studenters allt större engagemang inom hållbarhetsområdet samt konkreta förbättringar i olika aspekter av institutionernas yttre miljöarbete. Ett annat exempel är att Hållbarhetsforum upprätthåller kontakten och verkar för att uppdatera kontaktuppgifter till fristående studentföreningar inom hållbarhetsområdet. Inom ramen för självvärderingsarbetet delgav flera representanter för de fristående föreningarna sina reflektioner kring hur hållbar utveckling integreras i utbildningarna vid Lunds universitet. Bland annat framhålls att studenter från olika ämnen tendererar att definiera hållbar utveckling på olika sätt och att det är viktigt att de sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbarhetsbegreppet inte glöms bort. Vidare upplevs ett behov av att stärka ekonomiska och juridiska perspektiv på hållbarhetsproblematik.

C. Lärosätet samverkar med arbetsliv i arbetet med hållbar utveckling.

Lunds universitets samverkan med arbetsliv och omgivande samhälle utgör på olika sätt ett centralt inslag på flera olika nivåer i verksamheten. Arbetslivssamverkan som är betydelsefull för studenternas lärande inom området för hållbar utveckling kan exemplifieras utifrån flera utgångspunkter. En viktig aspekt är att arbetslivsperspektivet ingår som en naturlig och integrerad aspekt i många delar av den ordinarie utbildningsverksamheten. Dessutom kan samverkan med arbetslivet kopplas till enskilda och separata händelser utanför den ordinarie utbildningsorganisationen. Vidare samverkar Lunds universitet med arbetslivet i forskningsfrågor, vilket stärker såväl forskning som arbetsliv och i sin förlängning även främjar den kunskap som utgör underlag för studenternas lärande. Lunds universitet ingår också i flera olika nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom hållbarhetsområdet.

Fakulteternas svar visar på en rad olika exempel på samverkan med arbetslivet inom ramen för den ordinarie utbildningsverksamheten. Detta kan exempelvis ske genom praktikperioder, studiebesök, gästföreläsningar, arbete med case eller inom ramen för studenternas självständiga arbete. Inom den Juridiska fakulteten framhålls professionsträningsprojektet, vilket innebär att fakulteten samverkar med yrkesverksamma jurister från såväl myndigheter som privata företag i frågor som handlar om studenternas lärande i relation till den framtida

arbetsmarknadens krav. Inom Medicinsk fakultet framhålls att utbildningsprogrammen har ett långtgående samarbete med sjukvården och att arbetslivsförträdare på så sätt utgör en viktig part i många centrala utbildningsfrågor. Ytterligare ett exempel kan hämtas från Ekonomihögskolan vars studenter som regel utför sitt självständiga arbete med ett företag eller en offentlig organisation som studieobjekt. Några av dessa arbeten genomförs med syfte att på empirisk grund studera hållbar utveckling inom arbetslivet.

Från LTH framhålls många exempel på samverkan med arbetslivet inom hållbarhetsområdet. Ett exempel är kursen [Förpackningsteknik och utveckling](#) där studenterna utvärderar och förbättrar förpackningsprototyper, ett annat är [Miljökonsekvensbeskrivning](#) (MKB), där deltagarna genomför en översiktlig MKB för ett aktuellt projekt, valt i samråd med externa aktörer. Från Samhällsvetenskaplig fakultet framhålls bl a kursen [Genusvetenskap: arbetslivspraktik](#). Kursen innefattar praktik och utvecklar på så vis studenternas lärande utifrån ett konkret arbetslivsperspektiv samtidigt som den kan leda till utveckling av jämställdhetsarbetet på olika arbetsplatser. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet ges också [Master of Science Programme in Human Ecology – Culture, Power, and Sustainability](#), där den tredje terminens praktikkurser bygger på att studenterna deltar i arbetet med hållbarhetsfrågor inom en organisation, myndighet, företag, universitetsinstitution eller annan typ av arbetsplats. Vidare har studentgrupper och praktikanter inom [MACA-programmet](#) (Master of Applied Cultural Analysis) vid HT under flera år arbetat tillsammans med externa organisationer med inriktning mot hållbarhetsfrågor (t.ex. VA-syd, Smaka på Skåne, Skåneidrotten, Health Marketing Team).

Samtliga utbildningar vid [Centrum för miljö- och klimatforskning](#) (CEC) använder sig av gästföreläsare från näringsliv och myndigheter. Inom IIIEE:s masterprogram [Environmental Management and Policy](#), vid Universitetets särskilda verksamheter (USV), ges studenterna möjlighet att i grupper lösa ett hållbarhetsproblem i en organisation någonstans i världen. Detta sker inom ramen för delkursen [Corporate Environmental Management in Practice](#). Från USV kan också nämnas att Centrum för Mellanösterstudier kommer att bedriva uppdragsutbildning i form av en kurs om [Våldsbejakande extremism](#) i Sverige, på uppdrag av Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Syftet är att öka kunskapen hos kommunala lokala samordnare och ge dem fler verktyg i deras arbete med social hållbarhet och främjandet av demokrati.

Lunds universitet medverkar också i olika initiativ och satsningar utanför den ordinarie utbildningsverksamheten. I sammanhanget kan Lunds universitets samverkan med [Miljöbron](#) uppmärksammas. Miljöbron är en ideell organisation som fungerar som länk mellan näringsliv och universitet avseende miljö och hållbarhet och flera studenter vid Lunds universitet har genomfört examensarbeten utifrån uppdrag som förmedlats via Miljöbron. Ett annat exempel är [Sustainable Business Challenge 2015](#) som genomfördes i samverkan mellan Lunds universitet och representanter från företagsvärlden. I tävlingen deltog studenter från Ekonomihögskolan och IIIEE som gavs i uppgift att finna hållbara lösningar på problem hämtade från företag och organisationer utanför universitetet. Ett annat exempel är Socialhögskolans samarbete med [The Social Impact Accelerator](#) (SoPact). Satsningen görs i samverkan med Helsingborg stad och syftar till att finna kreativa och innovativa lösningar på hållbarhetsproblem, inte minst sociala. Att studenter involveras i arbetet är en uttalad ambition (se [länk](#)).

Samverkan mellan Lunds universitet och arbetslivsföreträdare sker även på forskarutbildningsnivå. Ett tydligt exempel utgörs av industridoktorander vid LTH, med en fot i näringslivet och en inom akademien. Vidare bedrivs mycket forskning vid universitetet i nära

anknytning till industrin och olika former av nationella eller internationella organisationer. Utöver att forskningsprojekten är en del av studenternas studiemiljö och doktorandernas forskarutbildningsmiljö involveras doktorander i flera av forskningsprojekten.

Inom samverkansområdet kan också nämnas att Lunds universitet sedan flera år tillbaka är medlem i [RCE Skåne](#), som tidigare omnämnts, samt [Hållbar utveckling Skåne](#), som är en förening som söker efter extern finansiering för att genomföra projekt inom området för hållbar utveckling. Inom ramen för Utmaning Hållbart Lund samarbetar Lunds universitet dessutom med Lunds kommun i miljö- och hållbarhetsfrågor. För närvarande pågår bland annat ett projekt om biologisk mångfald på campusområdet som även involverar Akademiska hus samt studenter vid den internationella masterutbildningen [SUDes - Sustainable Urban Design](#) vid Arkitektskolan i Lund. Vidare kan framhållas att Lunds universitet på olika sätt och inom olika forum samverkar med beslutsfattare på såväl nationell som internationell nivå. Några exempel är medverkan i regeringens vetenskapliga råd för hållbar utveckling, regeringens forskningsberedning och samverkansgruppen Smarta städer som är knuten till regeringens strategiska samverkansprogram. På internationell nivå finns Lunds universitet också representerade i en mängd olika expertgrupper, exempelvis inom FN:s klimatpanel IPCC, FN:s kunskapsplattform för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) samt GEO-6 (Global Environmental Outlook) som är en del av United Nations Environment Programme, UNEP. Forskare vid Lunds universitet utför också löpande uppdrag och utvärderingar åt myndigheter, som t ex Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten samt Region Skåne.

Under 2017 genomförs [Hållbarhetsveckan](#) som ett samarrangemang mellan Lunds universitet, Lunds kommun, Synaps, Naturskyddsföreningen, studieförbund och andra aktörer som är verksamma inom hållbarhetsområdet. Hållbarhetsveckan genomförs inom ramen för Lunds universitets 350-årsjubileum och engagerar både forskare och studenter. På programmet står bl a populärvetenskapliga föredrag, seminarier, liveinspelning av poddcast och stadsvandringar. Hållbarhetsveckan fokuserar på flera olika centrala teman inom hållbarhetsområdet, som t ex den hållbara staden, hållbar konsumtion, hållbara investeringar och klimatsmart mat.

D. Lärosätet främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

I Lunds universitets strategiska plan framhålls att komplexa samhällsutmaningar ska mötas genom att utnyttja universitetets ämnesbredd, tvärvetenskapliga samarbeten och samverkan. Vidare framhålls att gränsöverskridande och tvärvetenskapliga samarbeten inom Lunds universitet och med andra lärosäten ska stimuleras och utvecklas. Som ett led i ambitionen har Lunds universitet nyligen utlyst medel för tematiska [samverkansinitiativ](#) som ska tilldelas tvärvetenskapliga satsningar inom universitetet.

Det finns flera exempel på tvärvetenskapliga forum, centrubildningar eller verksamheter inom hållbarhetsområdet vid Lunds universitet. Några exempel är [Hållbarhetsforum](#), [Urban arena](#), [Centrum för miljö- och klimatforskning](#) (CEC) och [K2](#), som är Sveriges nationella centrum för forskning och utbildning om kollektivtrafik. [Universitets särskilda verksamheter](#) (USV) är en plattform för samarbete över ämnesgränserna och tvärvetenskapliga satsningar inom hållbarhetsområdet. Vidare fungerar [Pufendorfinstitutet](#) som ett tvärvetenskapligt institut där forskare samarbetar över fakultets- och ämnesgränser. På institutet samarbetar

forskare i grupper kring olika [frågeställningar](#) varav flera har uppenbar relevans utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Därtill har ett [forsknings-samarbete kring frågor om mänskliga rättigheter](#) etablerats. Samarbetet knyter samman forskare från flera olika fakulteter och ämnen vid Lunds universitet och syftar till att stimulera samarbete och tvärvetenskaplig forskning och utbildning om mänskliga rättigheter.

Den tvärvetenskapliga organiseringen bidrar på olika sätt till undervisningen och studenternas lärande, antingen indirekt genom den forskning som bedrivs, eller mera direkt, genom utbildning och kurser med hållbarhetsperspektiv. Utbildningar vid Lunds universitet som berör hållbarhet har i hög grad ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Exempelvis har alla kurser och utbildningar inom USV och Centrum för miljö- och klimatforskning (CEC) tvärvetenskapligt innehåll. Exempel på kurser inom andra utbildningsmiljöer är [Gastronomy: Sustainable eating](#) vid HT, som ger en introduktion till frågor om hållbarhet och hälsa utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv. Vidare ges kursen [Kommunikation, kognition och etik](#) som ett samarbete mellan HT och LTH. Kursen har ett tydligt hållbarhetsfokus och syftar bl a till att studenterna ska utveckla sin förmåga att diskutera och problematisera relationen mellan design, ekologi och etik. Sedan 1998 anordnas [civilingenjörsutbildningen i Ekosystemteknik](#) vid LTH. Utbildningen har en [tvärvetenskaplig profil](#) och har utvecklats mot bakgrund av ett tydligt utbildningsbehov inom området för miljö och hållbarutveckling. Vid Ekonomihögskolan ges den fakultetsövergripande kursen [Social Innovation – a Strategy for Sustainability](#) och inom miljövetenskap vid den Naturvetenskapliga fakulteten ges kurserna [Miljöpolitik och förvaltning](#) samt [Klimatpolitisk samhällsstyrning och kommunikation](#), på vilka bland annat miljöforskare från Statsvetenskapliga institutionen undervisar. Ett annat exempel är [Sjukhusfysikerutbildningen](#), som är delad mellan Naturvetenskapliga och Medicinska fakulteten, och som verkar för en hållbar utveckling av säker diagnostik och terapi samt strålskydd inom vård och medicin. Vidare ger Centrum för miljö- och klimatforskning (CEC) ett utbildningsprogram i [tillämpad klimatstrategi](#). Programmet bedrivs på masternivå och är öppet för studenter som har en kandidatexamen inom valfritt ämne. På så vis samlar programmet studenter från en rad olika ämnesområden och med olika kunskapsbakgrunder. På forskarutbildningsnivå driver CEC [ClimBEco](#), en tvåårig forskarskola som stöttar unga forskare i att engagera sig i tvärvetenskaplig forskning om klimat, jordsystem och samhälle i en föränderlig värld.

Mot denna bakgrund framträder flera exempel på hur universitet främjar tvärvetenskapliga satsningar och hur tvärvetenskapligt innehåll utgör en del av studenternas lärande inom hållbar utveckling. Sett till utbildningsaspekten framträder [Centrum för Miljö- och klimatforskning](#) (CEC), flera delar av LTH samt [LUCSUS](#) och [IIIEE](#) inom USV som exempel på verksamheter där sådant utvecklingsarbete bedrivits under en längre tid. Inom självvärderingsarbetet framhålls emellertid också att universitetet ytterligare skulle kunna verka för att främja tvärvetenskapliga och ämnesövergripande samarbeten inom utbildningen. Medan möjligheterna att initiera och bedriva tvärvetenskaplig forskning upplevs som goda, beskrivs möjligheter för pedagogiskt utvecklingsarbete över ämnesgränserna i en generell mening som ett viktigt utvecklingsområde.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Bedömningsgrunder:

- A. Lärosätet har utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Detta kan avse både innehåll och arbetssätt.
- B. Vid lärosätet finns institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.
- C. Vid lärosätet finns utbildningar där forskning/konstnärlig forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Vägledning till lärosäten:

Utgå från bedömningsgrunderna. Beskriv, analysera och motivera med hjälp av exempel. Exempelen bör inkludera olika typer av utbildningar, till exempel utbildningar av olika storlek, inom olika ämnesområden och olika utbildningsnivåer (grundnivå och i förekommande fall avancerad nivå och forskarnivå). Länka till relevanta dokument, t.ex. utbildningsplaner och kursplaner. Lyft fram såväl goda exempel som angelägna utvecklingsområden.

A. Lärosätet har utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Detta kan avse både innehåll och arbetssätt.

Av avsnittet som belyser aspektområdet miljö, resurser och område framkommer flera exempel på utbildningar som genomförs så att hållbar utveckling integreras. Givet UKÄ:s instruktioner för redovisningen av aspektområdet har urvalet av utbildningar tagit sin utgångspunkt i bedömningsgrunderna studentinflytande, samverkan med arbetslivet och interdisciplinär samverkan. Därutöver finns ett stort antal utbildningar och kurser vid Lunds universitet som på olika sätt och utifrån olika utgångspunkter genomförs utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Det är inte möjligt att återge alla dessa. Bland annat utgår kurs- och utbildningsverksamheten helt eller till stora delar från ett uttalat hållbarhetsperspektiv inom vissa utbildningsmiljöer (t ex [IIIEE](#), [LUCSUS](#), [CEC](#), [Institutionen för Kulturgeografi och ekonomisk geografi](#), [Civilingenjörsutbildningen i ekosystemteknik](#)). För att ändå försöka belysa omfattning, bredd och perspektivrikedom exemplifieras utbildning inom hållbarhetsområdet utifrån följande utgångspunkter:

- Utbildningar inom olika hållbarhetsdimensioner (ekologiska, sociala och ekonomiska)
- Utbildningar på olika nivåer (grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå)
- Obligatoriska hållbarhetskurser
- Internationella utbildningar
- Moocar

Även om hållbarhetsrelaterad utbildning vid Lunds universitet i hög grad är tvärvetenskaplig finns flera exempel på utbildningar som särskilt utgår från och fördjupar förståelsen för någon särskild dimension av hållbarhetsbegreppet. Sett till den ekologiska dimensionen av hållbarhet bedrivs t ex kursen [Miljö- och kvalitetsstyrning ur ett logistikperspektiv](#), vid Institutionen för service management och tjänstvetenskap. Dimensionen är också framträdande på många kurser vid LTH, t ex [Hållbar arkitektonisk gestaltning](#), [Miljövetenskap med miljökemisk profil](#) samt [Energi och miljö i hållbar utveckling](#), och inom Naturvetenskaplig fakultet, i kurser som t ex [Ekologi](#), [Biologisk miljöövervakning](#) och [Bevarandebiologi](#). Flera kurser och utbildningsprogram belyser hållbarhet utifrån en social synvinkel. Bland många exempel kan [Grundkurs i genusvetenskap](#) samt masterprogrammet i [Genus, migration och social rättvisa](#)

nämnas. Vidare framhålls kurser inom Psykologprogrammet, som t ex behandlar frågor om arbetsmiljö, stress och hälsa i arbetslivet ([Psykologens arbete med och i grupper och organisationer](#)) eller som behandlar mobbning, diskriminering och rasism ([Människan i socialt och kulturellt perspektiv](#)). Juristutbildningen är central utifrån juridiska perspektiv på miljö och hållbarhet. Inom exempelvis kursen [Offentlig rätt](#) diskuteras lagstiftningens möjligheter, begränsningar och konsekvenser med utgångspunkt i relevanta vetenskapliga och samhällseliga perspektiv, däribland hållbar utveckling. En annan viktig utbildningsaktör är [Journalistutbildningen](#) som bedriver ämnesutveckling utifrån två strategiska områden, vilka belyser såväl journalistikens roll i samhällsutvecklingen som globala perspektiv på journalistiken. Från Konstnärlig fakultet framhålls konstutövningens koppling till samhällskritik och politisk förändring och inom musikärlärlutbildningen behandlas bl a relationen mellan musik, demokrati och integration. Utifrån såväl ett ekonomiskt som socialt perspektiv ges kursen [Regionen som arena i ekonomisk utveckling](#), inom samhällsgeografi vid Samhällsvetenskaplig fakultet. En betydande del av kursen granskar kopplingarna mellan ekonomisk tillväxt och socialt hållbar utveckling som den speglas i välfärdsindikatorer. Det ekonomiska perspektivet är också framträdande i kurser vid Företagsekonomiska institutionen, bl a i kurserna [Global Business Responsibility](#), [Corporate Social Responsibility](#) samt [Global Business and Sustainability](#). Inom ämnet ekonomisk historia ges kurser som exempelvis [Hållbar utveckling – debatt, teori och empiri](#) samt [Miljöhistoria ur ett ekonomiskt perspektiv](#). Ekonomihögskolans engagemang i hållbarhetsfrågor framkommer också i en [PRME-rapport från 2016](#).

Utbildning med hållbarhetsperspektiv bedrivs på samtliga utbildningsnivåer. Exempelvis kan kursen [Managing Sustainability, Society and Collective Behaviour](#) studeras som fristående kurs på Sociologiska institutionen. Ett annat exempel på en kurs på grundnivå är [Hållbar turismutveckling](#) vid Institutionen för service management och tjänstvetenskap. [Kandidatprogrammet i samhällsplanering med urban och regional planering](#), vid institutionen för Kulturgeografi och ekonomisk geografi, bedrivs med tydligt uttalade hållbarhetsperspektiv och inom kandidatprogrammet i [Praktisk filosofi, politik och ekonomi](#) – som ges av HT i samarbete med Samhällsvetenskaplig fakultet – tränas studenterna i att argumentera och ta ställning i viktiga samhällsfrågor, däribland frågor om genus, resursfördelning, kulturell mångfald och mänskliga rättigheter. Vidare anlägger [kandidatprogrammet i Modevetenskap](#) ett brett perspektiv på mode och kläder med kopplingar till bl a design, produktion, konsumtion och hållbarhet. På masternivå ges t ex kursen [IT, Innovation and Sustainability](#) inom ramen för masterprogrammet Information systems vid Institutionen för informatik. Ett annat exempel på utbildning på masternivå är utbildningen i [Hållbar stadsgestaltning](#) vid LTH. Lunds universitet har också flera forskarskolor med hållbarhetsprofil. Vid CEC finns forskarskolan [ClimBEco](#) som har fokus på klimat, ekosystem och samhälle i en föränderlig värld samt [forskarskolan i bioekonomi](#) som startade 2017. Inom CEC ges också [Miljövetenskaplig forskarutbildning](#). Som tidigare nämnts finns hållbarhetsvetenskap som forskarutbildningsämne och ämnesstudierna bedrivs inom ramen för [LUCID](#). Vidare samarbetar Lunds universitet med Chalmers kring den strategiska forskningssatsningen [Sustainable Production Initiative](#) (SPI) där hållbarhetsaspekterna genomsyrar både forskning, utveckling och forskarutbildning i en gemensam nationell forskarskola. Forskarutbildning i industriell miljöekonomi ges vid IIEE.

Inom några utbildningar finns obligatoriska kurser med hållbarhetsfokus. Vid LTH beslutades 2007 att samtliga studenter som utexamineras från civilingenjörsutbildningar om 300 hp ska ha en hållbarhetskurs om 6 hp i sin examen. Detta tillämpas också inom arkitektutbildningen. Samtidigt framhålls att hållbar utveckling ska integreras i och genomsyra utbildningarna som

helhet. De obligatoriska hållbarhetskurserna skiljer sig åt från utbildning till utbildning och är anpassade för respektive ämnesområde. Några exempel på kurser är [Hållbart byggande](#), [Hållbar utveckling med elektrotekniskt perspektiv](#), [Miljö och management](#) samt [Miljösystemanalys och hållbar utveckling](#)

Mycket utbildning som berör hållbarhet har en starkt internationell prägel, framförallt genom ett flertal masterprogram. Några exempel är [Disaster Risk Management and Climate Change Adaptation](#) (LTH), [Energy-efficient and Environmental Building Design](#) (LTH) [Master of Science Programme in Human Ecology - Culture, Power, and Sustainability](#) (S), [Masterprogramme in International Development and Management](#) (S) samt [Environmental Studies and Sustainability Science](#) (USV/LUCSUS). Ett annat exempel är masterprogrammet i [Public Health](#) vid Medicinska fakulteten. Vidare har IIIIEE utvecklat två sammanhängande [moocar](#) med fokus på grön ekonomi. Den första är [Greening the Economy: Lessons from Scandinavia](#) och den andra [Greening the Economy: Sustainable Cities](#). Moocarna är kostnadsfria och har sedan starten 2015 haft omkring 65 000 besökare från över 170 länder.

I fakulteternas svar framhålls flera olika arbetssätt som ses som viktiga utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Från Naturvetenskaplig fakultet nämns t ex betydelsen av en miljömedvetenhet i relation till undervisning, fältresor och studiematerial. Flera fakulteter lyfter fram Lunds universitets internationella studiemiljö, vilken stärker möjligheterna att belysa och diskutera hållbarhetsperspektiv utifrån olika sociala livsbetingelser, i olika klimatregioner och i olika ekonomiska system. I sammanhanget kan också kursen [Hållbarhetsvetenskap](#) inom [LUMES-programmet](#) nämnas. Ett av lärandemålen är att studenten ska visa ”förmåga att reflektera kritiskt över hur den befintliga strukturen för högre utbildning innebär både hinder och möjligheter för att behandla, diskutera och åtgärda komplexa hållbarhetsproblem.”

Sammanfattningsvis visar självvärderingen att Lunds universitet inrymmer en stor mängd utbildningar som bedrivs utifrån ett uttalat hållbarhetsperspektiv. Utifrån en universitetsövergripande nivå visar självvärderingsarbetet också att utbildningar med hållbarhetsfokus är mycket framträdande i vissa utbildningsmiljöer medan hållbarhetsdimensionen inte utgör något explicit perspektiv i andra. Detta hänger samman med viktiga faktorer som t ex ämnets karaktär, tradition och var forskningsfronten befinner sig. I sammanhanget framkommer också många goda och uppenbara argument för varför en utbildning kan vara viktig utifrån ett hållbarhetsperspektiv utan att den aktivt planerats utifrån ett hållbarhetsbegrepp. Mot denna bakgrund framträder två delvis motsatta förhållningssätt till hållbar utveckling i utbildningen. Å ena sidan framträder utbildningar som utgår från hållbarhet som ett centralt och uttalat perspektiv i utbildning och utbildningsplanering. Därigenom efterfrågas vad hållbarhet betyder för utformningen och genomförandet av utbildningen. Å andra sidan framträder utbildningar som inte utgår från ett uttalat hållbarhetsperspektiv men som ändå bidrar till att främja lärande inom området för hållbar utveckling. Här tycks frågan i högre grad handla om vad utbildningen betyder för hållbarhet än vad ett hållbarhetsperspektiv skulle betyda för utbildningen.

B. Vid lärosätet finns institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.

Generellt sett sker uppföljnings- och utvecklingsarbete av Lunds universitets utbildningar på flera olika sätt och på flera olika nivåer inom fakulteternas, institutionernas och programmens

utbildningsorganisationer. Utbildningsfrågor behandlas inom fakultets- institutions- och programledningar. Studierektorer, programansvariga eller motsvarande ansvarar på en operativ nivå för att beslut och riktlinjer för utbildningar följs. Utbildningsplaner och kursplaner revideras, utvecklas och granskas kontinuerligt. Personal som rekryteras och undervisar har högskolepedagogisk kompetens. Lärarlagsarbete och handledarkollegium nämns också som viktiga aspekter av det löpande utvecklingsarbetet. Därtill utvecklas utbildningarna i relation till återkoppling från flera centrala aktörer. Genom kursvärderingar och representation i utbildningsorganisationen på olika nivåer ges studenternas perspektiv på utbildningarna. Flera utbildningar hänvisar också till kontakter med avnämare.

På vilket sätt och i vilken utsträckning som ett explicit hållbarhetsperspektiv integreras i det kontinuerliga uppföljnings- och utvecklingsarbetet är avhängigt faktorer som utbildningens inriktning och mål, ämnestraditioner samt lokala prioriteringar. I den stora mängd utbildningar vid Lunds universitet som bedrivs utifrån ett hållbarhetsperspektiv är en uttalad hållbarhetsaspekt en naturlig del av det kontinuerliga utvecklings- och uppföljningsarbetet.

C. Vid lärosätet finns utbildningar där forskning/konstnärlig forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Att utbildning och forskning länkar till varandra och att forskning används i utbildningen är en central del av ett lärosätes utbildnings- och forskningsverksamhet. I Lunds universitets strategiska plan för 2017-2026 betonas betydelsen genom att sammanflätningen av utbildning och forskning anges som ett prioriterat utvecklingsområde. De utbildningar som bedrivs inom hållbarhetsområdet vid Lunds universitet baseras på och utvecklas i relation till forskning som bedrivs om hållbar utveckling. Genom studier på något av de masterprogram som bedrivs inom hållbarhetsområdet kommer studenterna i fördjupad kontakt med hållbarhetsforskning; dels genom fördjupade litteraturstudier, dels i form av tillämpning inom ramen för genomförandet av ett självständigt arbete. Ett annat exempel på forskningsanknytning kan hämtas från ett samarbete mellan Lund University Centre for Sustainability studies ([LUCSUS](#)) och Leuphana University of Lüneburg i Tyskland. Inom ramen för samarbetet arbetar masterstudenter från Lunds universitet och Leuphana tillsammans med forskare och doktorander i ett forskningsprojekt inom hållbarhetsområdet. Resultaten förväntas publiceras i en vetenskaplig tidskrift och lärare och studenter är samförfattare till publikationen (följ [länk](#) för exempel). Inom flera av universitetets forskarutbildningsmiljöer skrivs avhandlingar inom hållbarhetsområdet. Några exempel framkommer i länkarna till avhandlingsarbeten som skrivits vid [LUCSUS/LUCID](#) och [IIIIEE](#).

Av fakulteternas svar framkommer många exempel på forskning inom området för hållbar utveckling. Denna forskning avspeglas på olika sätt i institutionernas utbildningsverksamhet och i flera av forskningsprojekten medverkar doktorander. Av utrymmesskäl är det inte möjligt att försöka sammanställa all forskningsverksamhet. Generellt sett kan sägas att ett stort antal forskare vid Lunds universitet är aktiva i forskningsprojekt inom hållbarhetsområdet, bl a inom biologisk mångfald och ekosystemtjänster, klimatförändringar, grön ekonomi, grön teknologi och infrastruktur, hållbara produktionssystem, miljö och hälsa, politiska styrsystem, urbana utmaningar, global miljö rättvisa, humanekologi, miljöetik och migration. I [Hållbarhetsforums sammanställning](#) ges en överblick av universitetets forskningsmiljöer och forskningsområde inom området för hållbar utveckling.